

Битие	5
Изход	37
Левит	64
Числа	84
Второзаконие	112
Иисус Навин	135
Съдни	151
Рут	166
1 Царства	168
2 Царства	188
3 Царства	205
4 Царства	225
1 Летописи	244
2 Летописи	262
Ездра	284
Неемия	290
<i>Втора книга на Ездра</i>	<i>299*</i>
<i>Книга на Товита</i>	<i>309</i>
<i>Книга Иудит</i>	<i>315</i>
Естир	324
Иов	330
Псалтир	348
Притчи Соломонови	393
Екансност	408
Песен на песните	413
<i>Премъдрост Соломонова</i>	<i>416</i>
<i>Премъдрост на Иисуса,</i>	
<i>син Сирахов</i>	<i>425</i>

Исая	452
Иеремия	483
Плач Иеремиев	517
<i>Послание на Иеремия</i>	<i>520</i>
<i>Варух</i>	<i>522</i>
Иезекиил	525
Данниел	556
Осия	569
Иоил	573
Амос	575
Авдий	579
Ион	579
Михей	580
Наум	583
Авакум	584
Софоний	586
Агей	587
Захария	588
Малахия	593
<i>1 Книга Макавейска</i>	<i>595</i>
<i>2 Книга Макавейска</i>	<i>614</i>
<i>3 Книга Макавейска</i>	<i>628</i>
<i>Трета книга на Ездра</i>	<i>634</i>

НОВИЙ ЗАВЕТЪ ----- 653

Историческа справка относно
преводите на Библията ----- 816

* Наклоненият шрифт обозначава
неканоническите книги

ПЪРВА КНИГА

БИТИЕ

ГЛАВА I.

1. В начало Бог створи
2. А земята беше
3. Рече Бог: да бъде
4. Видя Бог, че
5. Светлината от тъм
6. И рече Бог: да бъде
7. И създаде Бог
8. Твърдата Бог
9. И рече Бог: да бъде
10. Сушата Бог
11. И рече Бог: да бъде
12. И произведе Бог
13. Биде вечер,
14. И рече Бог: да бъде
15. да бъдат те
16. И създаде Бог
17. и ги поста
18. да управлява
19. Биде вечер
20. И рече Бог: да бъде
21. И сътвори
22. След това

ПЪРВА КНИГА МОИСЕЕВА

БИТИЕ

ГЛАВА I.

1. В начало Бог сътвори небето и земята.
2. А земята беше безвидна и пуста; тъмнина се разстелаше над бездната, и Дух Божий се носеше над водата.
3. Рече Бог: да бъде светлина. И бъде светлина.
4. Видя Бог, че светлината е добро нещо, и отдели Бог светлината от тъмнината.
5. Светлината Бог нарече ден, а тъмнината - нощ. Биде вечер, биде утро - ден един.
6. И рече Бог: да има твърд посред водата, и тя да дели вода от вода. (Тъй и стана.)
7. И създаде Бог твърдата, и отдели водата, що беше под твърдата, от водата над твърдата. Тъй и стана.
8. Твърдата Бог нарече небс. (И видя Бог, че това е добро.) Биде вечер, биде утро - ден втори.
9. И рече Бог: да се събере водата, що е под небето, на едно място, и да се яви суша. Тъй и стана. (Водата под небето се събра на местата си, и се яви суша.)
10. Сушата Бог нарече земя, а събраните води - морета. И видя Бог, че това е добро.
11. И рече Бог: да произведе земята злак, трева, що дава семе (по свой род и подобие), и плодно дърво, що дава според рода си на земята плод, чийто семе си е в него. Тъй и стана.
12. И произведе земята злак, трева, що дава семе по свой род (и подобие), и (плодно) дърво, що дава (на земята) плод, чийто семе си е в него според рода му. И видя Бог, че това е добро.
13. Биде вечер, биде утро - ден трети.
14. И рече Бог: да бъдат светила на небесната твърд, (за да осветляват земята и) да отделят ден от нощ и да бъдат знакове и за времена, и за дни, и за години;
15. да бъдат те светила на небесната твърд, за да светят на земята. Тъй и стана.
16. И създаде Бог двете големи светила; по-голямото светило да управлява деня, а по-малкото светило да управлява нощта, създаде и звездите;
17. и ги постави Бог на небесната твърд, за да светят на земята,
18. да управляват деня и нощта и да отделят светлина от тъмнина. И видя Бог, че това е добро.
19. Биде вечер, биде утро - ден четвърти.
20. И рече Бог: да произведе водата влечуги, живи души; и птици да полетят над земята по небесната твърд. (Тъй и стана.)
21. И сътвори Бог големи риби и всякакъв вид животни-влечуги, които произведе водата, според рода им, и всякакви пернати птици според рода им. И видя Бог, че това е добро.
22. След това Бог ги благослови и рече: плодете се и множете се и пълнете водите в моретата, и птиците да се множат на земята.

23. Биде вечер, биде утро - ден пети.

24. И рече Бог: да произведе земята живи души според рода им, добитък и гадина, и земни зверове според рода им. Тъй и стана.

25. И създаде Бог земните зверове според рода им, и добитъка според рода му, и всички земни газове според рода им. И видя Бог, че това е добро.

26. След това рече Бог: да сътворим човек по Наш образ, (и) по Наше подобие; и да господарува над морските риби, и над небесните птици, (и над зверовете) и над добитъка, и над цялата земя, и над всички гадина, които пълзят по земята.

27. И сътвори Бог човека по Свой образ, по Божий образ го сътвори: мъж и жена ги сътвори.

28. И благослови ги Бог, като им рече: плодете се и множете се, пълнете земята и обладайте я и господарувайте над морските риби (и над зверовете), над небесните птици (и над всякакъв добитък, над цялата земя) и над всякакви животни, които пълзят по земята.

29. И рече Бог: ето, давам ви всякаква трева, що дава семе, каквато има по цялата земя, и всякакво дърво, чийто плод е дървесен и дава семе - това ще ви бъде за храна;

30. а на всички земни зверове, на всички небесни птици и на всяка (гадина), която пълзи по земята и има жива душа, дадох за храна всичкия злак тревист. Тъй и стана.

31. И видя Бог всичко, що създаде, и ето, беше твърде добро. Биде вечер, биде утро - ден шести.

ГЛАВА 2.

1. Така бидоха свършени небето и земята и цялото им воинство.
2. И свърши Бог до седмия ден Своите дела, що прави, и в седмия ден си почива от всичките Си дела, що извърши.
3. Бог благослови седмия ден и го освети, защото в него си почива от всички Свои дела, що бе сътворил и създаде.
4. Ето, тъй станаха небето и земята, при сътворението им, в онова време, когато Господ Бог създаде земята и небето,
5. и всякакво полско храсте, което го нямаше още на земята, и всякаква полска трева, що не бе още никнала; защото Господ Бог не прашаще дъжд на земята, и нямаше човек, който да я обработва,
6. но пара се вдигаше от земята и оросяваше цялото земно лице.
7. И създаде Господ Бог човека от земна пръст и вдъхна в лицето му дихание за живот; и стана човекът жива душа.
8. И насади Господ Бог рай в Едем, на изток, и там напосани човека, когото създаде.
9. И направи Господ Бог да израстат от земята всякакви дървеса, хубави наглед и добри за ядене, и дървото на живота посред рая, и дървото за познаване добро и зло.
10. От Едем изтичаше река, за да наполява рая, и подир се разклоняваше на четири реки.
11. Името на едната е Фисон: тя обикаля цялата земя Хавилека, там, дето има злато;
12. златото на тая земя е добро; там има бдолах и камък ошкк.
13. Името на втората река е Гихон (Геон); тя обикаля цялата земя Куш.
14. Името на третата река е Хидекел (Тигър); тя тече пред Асирия. Четвъртата река е Ефрат.

† †

НОВИЙ ЗАВѢТЪ

НА

ГОСПОДА НАШЕГО
ИИСУСА ХРИСТА

† †

Матей	655
Марко	675
Лука	688
Иоан	710
Деяния	726
Иаков	748
1 Петрово	750
2 Петрово	752
1 Иоаново	754
2 Иоаново	756
3 Иоаново	756
Иуда	757
Римляни	757
1 Коринтяни	766
2 Коринтяни	775
Галатяни	780
Ефесяни	783
Филипяни	786
Колосяни	788
1 Солуняни	790
2 Солуняни	792
1 Тимотей	793
2 Тимотей	795
Тит	797
Филимон	798
Евреи	799
Откровение	805

Историческа справка
относно преводите на Библията ----- 816

сока плавнина, и ми
м, който слизаше от
приличаше на най-
амък яспие;
ванайсет порти, а на
ната на двайсетте
три порти, откъм
снови, и върху тях -
еца.
латна тръст, за да
а му е колкото и
та и намери, че е
а, широчината и
а сто четирийсет и
и ангелска.
ис, а градът беше
расени с всякакви
яспие, втората -
смарagd,
кардий, седмата -
топаз, десетата -
йсетата - аметист.
исери: всяка порта
- чисто злато като
неже Господ Бог
от месечина, за да
го е осветила, и
ната му, и земните
ет.
нем; а нощ не ше
на народите;
ито който върши
то са записани в

6. И рече ми: тия думи са верни и истински; Господ, Бог на светите пророци, изпрати Ангела Си, за да покаже на Своите раби, какво трябва да стане наскоро.
7. Ето, ида скоро: блажен е, който пази пророчествените думи на тая книга.
8. И аз, Иоан, гледах и чувах това. А когато чух и видях, паднах да се поклоня пред козете на Ангела, който ми казваше това;
9. а той ми казваше: стой, не прави това! понеже аз съм съслужител твой и на братята ти пророци и на ония, които назят думите на тая книга; Богу се поклони.
10. И ми каза: не запечатвай пророчествените думи на тая книга, понеже времето е близко.
11. Неправедният нека върши още неправда; нечистият нека се още скверни; праведният нека върши още правда, а светият нека се още осветява.
12. Ето, ида скоро, и отплатата Ми е с Мене, за да въздам всекиму според делата му.
13. Аз съм Алфа и Омега, начало и край, Първият и Последният.
14. Блажени са, които изпълняват заповедите Му, за да имат право да ядат от дървото на живота и да влязат в града през портите.
15. А отвън са исетата, магьосниците, блудниците, убийците, идолослужителите и всеки, който обича и върши лъжа.
16. Аз, Иисус, изпратих Своя Ангел да ви засвидетелствува това в църквите. Аз съм коренът и ролят Давидов, утрената и светла звезда.
17. И Духът и невестата казват: дойди! и който чува, да каже: дойди! и който е жаден, да дойде, и който желае, нека взема от водата на живота даром.
18. И аз свидетелствувам всекиму, който слуша пророчествените думи на тая книга: ако някой прибави нещо към тях, нему Бог ще наложи поразите, за които е писано в тая книга;
19. и ако някой отнеме нещо от думите на книгата на това пророчество, Бог ще отнеме дела му от книгата на живота и от светия град и от написаното в тая книга.
20. Който свидетелствува за това, казва: да, ида скоро! Амин, да, дойди, Господи Иисусе!
21. Благодаратта на Господа нашего Иисуса Христа да бъде с всички вас. Амин.

вота, бистра като
а Агнеца.
страни на реката
ет пъти плодове,
тата на дървото
рестольт на Бога
ше Му служат
де на челата им.
вужда нито от
то Господ Бог ги

ПРЕВОДИТЕ НА БИБЛИЯТА НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Историческа Справка на Българското Библийско Дружество (ББД)

Историята на преводите на Библията на български език води началото си от далечния IX век. Преводът на Библията винаги е било дело равноапостолно, придружено с всеотдайност и аскетизъм. Това е класическа традиция в историята на библийските преводи. Така в Пролога към книгата Премъдрост на Исус син Сирахов (132 г. пр. Хр.) е отбелязано, че при този превод от еврейски на гръцки език внукът на Сирах е употребил 'много бодърстване и умение'. Нещо повече - библийското дело е пожизнено дело. Ранните християнски столетия ни сочат примери: Ориген е посветил една трета от живота си на Библията - 22 години (232 - 254); класическият латински превод на Библията от блаж. Иероним - Вулгата му е отнел 16 години (389-405). Ето защо следва да отдадем заслужена признателност към библийските сътрудници, които са положили през вековете, и полагат и днес истински апостолски труд и ревност в тази исторически отговорна мисия. Защото чрез техния тих подвиг ние имаме като дошло до нас наследство духовното и литературно богатство на «Книгата на книгите». За повече информация - **'БИБЛИЙСКОТО ДЕЛО В БЪЛГАРИЯ** - история, традиции и значение' - (извадка от доклада, изнесен от проф. д-р Славчо Вълчанов на Библийския форум - София, 10.01.2001 г.)

БИБЛИЙСКОТО ДЕЛО В БЪЛГАРИЯ - история, традиции и значение.

В исторически план духовното и културното издигане на редица народи е пряко свързано с превода на Библията на техния матерен език в процеса на християнизацията им. По този начин в разволя на даден национален език настъпва преход от говорима, неустойчива форма към литературно обособяване на голямо книжовно богатство. Така готският превод на Священото Писание, извършено от създателя на готската азбука, епископ Улфила (IV в. сл. Хр.) е най-стария паметник на германската писменост. С библийските преводи на епископ Месроп (V в. сл. Хр.) на арменски и грузински език се свързва началото на съответните култури.

Епохалното дело на св. св. Кирил и Методий, създатели на славянската писменост, се състои именно в това - с чисто проповеднически цели, като мисионери - пратеници на православна Византия (IX в. сл. Хр.) те превели на старобългарски език от гръцки език Библията, за да бъде тя достъпна за новопокръстените славянски племена в Бохемия, Моравия и Панония. Сложна е историческата съдба на Кирило-Методиевия превод на Библията при различните славянски народи, включително и в средновековна България. Както до падането на Второто българско царство под турско робство (1396), така и известно време след това, нашите предци са си служили в своя частен, домашен и църковно-богослужебен живот с този славянски библийски превод. Безспорна историческа истина е, че в условията на чуждоземното владичество по нашите земи книжовните традиции заглъхнали. По силата на историческите обстоятелства старобългарският текст на библийските, богослужебни и богословски книги преминал извън границите на поробеното отечество, като на мерил прием, по-нататъшен развой и приложение най-вече в Киевска православна Русия. Тъкмо този първоначален старобългарски текст на кирилometодиевия библийски превод, претърпял през XVI - XVII в. руска езикова редакция, е стандартизиран в окончателната си печатна форма като Елисаветинска Библия (1751). Известна под названието Църковнославянска Библия, тя се е използвала у нас през Възраждането за богослужебни цели. Но постепенното отдалечаване на народната българска реч от структурата и лексиката на църковнославянската езикова форма на Елисаветинската Библия от една страна и непонятността на употребяваните от гръцкото духовенство при богослужения и проповеди библийски текстове на гръцки език от друга страна, породили необходимостта от библийски преводи на говорим български език още през Възраждането.

Инициативата за нов български превод на Библията поело Британското и чуждестранно библийско дружество (British and Foreign Bible Society). Заедно с Американското Библийско Дружество то си поставило за цел да превежда и разпространява Библията сред източните народи в границите на Османската империя на техния матерен, разбираем език. Така се идва до начални опити (по различни причини обаче неуспешни) за библийски преводи на простонароден български език: Новият Завет на архимандрит Теодосий Бистрички (Петербург, 1823) и Четириевангелието на Петър Салунов (Букурещ, 1838). Всъщност първият определено успешен превод на целия **Нов Завет** на новобългарски език, отпечатан в Смирна през 1840 г. по поръчение и със средствата на Британското и чуждестранно библийско дружество (БЧБД), е извършен от йеромонах **Неофит Рилски**. Това отговорно възложение и по-нататъшният ход на Неофитовия превод са тясно свързани с личността на Търновския митрополит Иларион (1821 - 1827; 1830 - 1838), който бил посредник между пълномощника на БЧБД Бенджамин Баркър и риломанастирския духовник. Преводът на о. Неофит Рилски е бил извършен по време на

ББД)

ия IX век.
изъм. Това
мъдрост на
внуъкът на
нено дело.
и Библията
пгата му е
бблейските
ревност в
ло до нас
рмация -
изнесен от

превода на
а на даден
бяване на
ателят на
меност. С
а началото

се състои
изантия (IX
стъпна за
а съдба на
елно и в
тво (1396),
църковно-
условията
силата на
вски книги
н развой и
ки текст на
редакция, е
вестна под
ослужбени
ксиката на
тността на
на гръцки
и език още

ждестранно
ружество то
аниците на
о различни
т Завет на
(Букурещ,
рски език,
ждестранно
зложение и
митрополит
Бенджаним
о време на

учителстването му в Габрово (1835 - 1837) за удивително кратък срок от две години при непосилен, изнурителен труд и то често пъти денонощно. Касае се за крупен по обем и значение за духовната култура на българите през Възраждането превод на Новия Завет, който завинаги е свързан с уникалната личност на високо ерудирания граматик и книжовник о. Неофит Рилски. Той е бил в богослужерна употреба под формата на евангелски и апостолски четива почти до Освобождението. Към него православните българи се отнасяли не като към протестантска книга, макар че претърпял шест издания и е бил разпространяван при феноменален успех от протестантските мисионери и продавачите на книгите на Британското и чуждестранно библейско дружество. За православните българи отпечатаният с църковнославянски букви Нов Завет служил и като православно 'черковно евангелие', и като учебно помагало.

По инициатива и отново със средствата на Британското и чуждестранно библейско дружество през 1871 година в Цариград се отпечатва т. н. '**Протестантска Библия**'. Тя е дело на преводаческа комисия, която включвала американските мисионери-методисти д-р Алберт Лонг и лингвиста д-р Илайас Ригс (1870 - 1900), както и възрожденските книжовници Петко Славейков, Константин Фотинов и Христодул Костович (Сичан Николов). Извършеният в продължение на 12 години (1859 - 1871) първи цялостен превод на Библията на литературен български език претърпява впоследствие няколко издания в Цариград, Ню Йорк, Лондон и София. Текстът е ревизиран през 1924 г. от петчленна комисия под надзора на мисионера Robert Thompson. Най-новото ревизирано издание - 2000 г. е осъществено от Българското Библейско Дружество в София със съдействието на Обединените Библейски Дружества (United Bible Society) и е обилейно посветено 'За прослава на Бога, за утвърждаване на Христовата Църква и Благословение на българския народ през новото Хилядолетие'. Със своя позитивен дял евангелската Библия плътно се вгражда в духовната култура на Българското Възраждане и в религиозно-просветното дело у нас, или както бележи православният библеист проф. д-р Иван Марковски: 'Този превод обективно погледнато, има големи заслуги за разпространение на Словото Божие между нашия народ'.

Официалният библейски превод на Българската православна църква датира от преди 75 години. Негов главен инициатор и двигател е видният строител на Българската екзархия и на новоосвободена България - Варненски и Преславски митрополит Симеон, член на Българската академия на науките. В двадесетгодишната преводна работа (1900 -1920 г.) участвали с научната си ерудиция и с истинска апостолска ревност университетските преподаватели проф. Васил Златарски, проф. Любомир Милетич, свещ. д-р (по-късно академик, протопрезвитер) Стефан Цанков, както и многоброен състав от високообразовани православни духовници и богослови. Окончателната литературна редакция принадлежала на именития ни българист и славист проф. Беню Цонев - ваятел на библейския стил и език в Синодалната Библия, което ѝ придава висока художествена стойност. При своята работа над обемистата езикова материя преводаческият състав от различните комисии е вложил много усет и вещина, за да влее и съхрани в библейския сборник огромна част от словното богатство на материята на език. Със съдействието на Обединените Библейски дружества, Синодалната Библия беше преиздадена през 1982 г., 1990 г., 1993 г., 1996 г. и 1998 г.

Въз основа именно на тези утвърдени добри библейски традиции у нас, по инициатива на Обединените Библейски Дружества и по решение на Временния комитет на Българското Библейско Дружество през 1993 г. се сформира комисия за **най-нов превод на Библията** от оригиналните текстове на еврейски език за Стария Завет, на гръцки език за Новия Завет. Проектът се осъществява от преводачески екип от езиковеди-библеисти в Богословския факултет при Софийския университет 'Св. Климент Охридски' в състав: проф. протопрезвитер д-р Николай Шиваров, проф. д-р Славчо Вълчанов, доц. д-р Иван Димитров, д-р Емил Трайчев, ст. преподавател Румен Стефанов и проф. д-р Светлина Николова - стилист от Кирило-Методиевския център при Българска академия на науките. Досега е преведен Новият Завет, който е в предпочатна подготовка, а предварително са отпечатани поотделно евангелията от Матей, Марк и Иоан. В комисията по прегледа на готовите текстове участват представители на църкви и християнски изповедания у нас, както и научни институти на БАН и филологически факултети. Основната цел е предлаганият превод да е съобразен, както с новите постижения на библейската наука и с принципите на функционалния превод, така и с развитието на литературния български език. Именно така може да се отговори на отдавна назрялата необходимост от съвременен, точен и широкодостъпен превод на Библията за общохристиянска, извънбогослужерна употреба.